

ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ

(ΤΟ ΝΗΣΙ)

Αφιερώνεται στους νέους

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Κάποιος ταξιδιώτης που είναι από φυσικό του και δουλευτής, μου έδωσε ένα χειρόγραφο του να διαβάσω. "Επειδή αυτά που λέγει το χειρόγραφο μου φάνηκαν πως μπορούσαν να χρησιμεύουν σε μερικούς νέους να τα διαβάσουν και να τα στοχαστούν, και επειδή αυτός ο ίδιος, καθώς με βεβαιώνει, δεν μπορεί να κάνει το βιβλίο του καλλίτερο ούτε έχει καιρό να διορθώσει τα τυπογραφικά δοκίμια, τον παρακάλεσα να μου επιστρέψει να το δημοσιεύσω όπως είναι, κάνοντας εγώ τις τυπογραφικές διορθώσεις. "Επειδή είμαι πολύ γνωστός του μ' άφησε να κάνω ό,τι θέλω.

Το βιβλίο αυτό που είναι μάλλον δοκίμιο, φαίνεται πολύ προσωπικό και περιέχει κάποια ψυχολογική ανάλυση ενός συγγραφέα και νέου ανθρώπου σχετικά με την εθνική του συνείδηση. Γι' αυτό νομίζω πως μπορεί να ενδιαφέρει τους νέους του έθνους του.

Αθήνα, 31 του Αιωνίου 1909.

ΙΑΑΣ

ΘΑΛΑΣΣΑ

Σ' ένα ακρογιάλι έρημο της Θράκης, ώρα μεσημέρι, περπατώ, αφού βγήκα από τη φθινοπωρινή δραστή θάλασσα. Και μου φαίνεται η θάλασσα σά γυναίκα αγαπημένη που την έκανα δική μου και μόλις αποχωρήστικα από την αγκαλιά της. Και τώρα κάθεται στον πολύ παλιό και γνώριμο γιαλό κάτω από μια δρύ μεγάλη που τα φύλλα της τ' αναδειύει ο μπότης δροσερός, και μουρμουρίζουν ατέλειωτα. Κυτάζω μπροστά θάλασσα που τρεμολάμπει σά φόρεμα βασιλικό φασμένο με χρυσαφένια έστρα, και μαγνητίζομαι. Άριστερά κυτάζω θάλασσα που στολίζεται με ζεστά, ήδονικά, μαθεϊά χρώματα όλο πάθος, και συλλογίζομαι γυναίκα πολύτροπη, που κάπου θα την εγνωρίσω. Κυτάζω έπειτα, πρώτη φορά προσεχτικά, πέρα στα δεξιά και άγνωστώς, σ' αυτή τη γνωστή, από τα

τική εκείνην ώρα, μια πενήνταριά νέοι, που γελαστοί και πολυθόρυβοι καταφάνανε όλοένα και διασκορπιζόντανε έδω κ' εκεί, ζητώντας έναν τόφο. Πάντα τέτοια μέρα, 25 του Μάρτη, οι Έλληνες σπουδαστές του Παρισιού μαζεύονται γύρω στο ξενητεμένο μνημα του Κοραή και το στεφανώνουν με τὰ σεμνά λουλούδια που τόσο αγαπή το χόμα της Άττικής μας κι ο μενεξεθένης ούρανός της το βράδι, κάθε βράδι, σά βασιλεύει ο ήλιος.

Μαζεύονται στο γραφεϊο του Συλλόγου τους, φωνάζουν, γελούνε, συζητούνε, βρίζουνται κ' έπειτα σπαίνουνε, βάζουνε το λάβαρο μπροστά το χρυσοπλουμισμένο με την κουκουβάγια και ξεκινούνε σοβαροί, ποζάτοι, φρεσκοξουρισμένοι (μερικοί από τη βίαση τους έχουν πετσοκάψει τὰ μάγουλά τους) συγκινημένοι, με φράκα και με γάντια και με πατριωτικό παροξυσμό, σερνάμενοι, κουνάμενοι.

Γύρω στο σεμνότατο μνημα του Κοραή βγαζουν τὰ καπέλα τους, διορθώνουν με το χέρι τὰ μαλλιά τους, βηχουλίζουνε λίγο κι άνερουφούνε για να πάρουνε μια δόση άκόμα σοβαρότητα και πόζα, και, άλλοι άκκουμπισμένοι στα κάγκελα των διπλανών τάφων, άλλοι στα δέντρα ή στα μπαστούνια τους σέ ξύλινη στάση προσοχής, άκούνε. Άκούνε κάποιον

παλιό τα χρόνια και την πολυαγαπημένη θάλασσα, ένός ψηλού νησιού μορφή ευγενική που τ' ένομά του από τα παλιά τα χρόνια το ξέρουν οι άνθρωποι και άκούγεται σά μουσική. Το είχα άκουστά και γώ και στο χάρτη το είχα κάποτε ιδωμένο. Πρώτη φορά όμως τώρα μου φανερώθηκε σ' άλλη-θσια. Άσχημω να μείνω πάντα έτσι, μαγεμένος, και να νοιώθω αιώνια με την ίδια ένταση την τωρινή ετύχια. Και ύστερα θέλω να φωνάξω την ετύχια μου, να της δώσω μορφή αιώνια, αφού εδύναμαι να την κρατήσω αλλοιούτικα αιώνια στα σωτικά μου. Και όμως δεν μπορώ να δώσω μορφή σετ' άσθημα, και παθαίνωμαι και χαλώ έτσι μοναχός μου την ήριμασμένη ετύχια μου αναταράζοντάς την με πόθους άνεκπλήρωτους.

"Άλλη μέρα, σταχτερό άπόγεμα σέ ξένα ακρογιάλια. Ήταν συννεφιά και στάθηκα στην ακροθαλασσιά κυτάζοντας τη φουσκωμένη θάλασσα και φουσομανούσε ή νοτιά σά να ήθελε να με πάρει. Μ' έπιασε ο φόθος εκείνος ε άνεψήγητος που με παίρνει κάθε που νοιώθω πως είμαι μόνος στον κόσμο και δεν μπορώ να διακρίνω κανένα δεσμό μου με κανέναν άνθρωπο. Αισθάνωμαι όπως αισθάνεται ίσως καιιά φορά ή γή που στριφογυρίζει μέσα στο χάος ξεμοναχιασμένη από τ' άλλα σώματα που και αυτά στριφογυρίζουν μέσα στο χάος, χωρίς κανέναν δεσμό να τα συνεδέει άναμεταξύ τους. Και είμαι τότε ξεριζωμένος από την κοινωνία και γίνωμαι πράμα χαμένο στον κόσμο και άνατριχιάζω. Τότε ήθελα κάποια φωνή αγαπημένη να μου λέει «Και αν είσαι σ' έρημος στον κόσμο, είμαι και γώ μόνος, έρχομαι μαζί». Μά εκείνο τ' άπόγεμα το σταχτερότατο, δεν άκουγα καιιά φωνή και πήρα τον ίσιο δρόμο μου πάλι και περπάτησα στην ακροθαλασσιά ως που ή άνησυχία μου έγινε άγάλη άγάλη λύπη και ύστερα άναίσθησία.

Πάλε ήλιολουσμένο μεσημέρι. Σ' έναν άψηλό γιαλό πήγαινα, και κεί δά είπα στην άμμουδιά είδα κοπέλα με κοντά φουστάνι, σηκωμένα μαλλιά και γυμνά ποδάρια που ξέπλενε στη θάλασσα κάτι άνατολίτικα χαλιά. Μερικά ήτανε ριχμένα χάμω στην άμμο, μερικά ήτανε στοιβαγμένα σωρ σ' ένα τοιχάκι έπάνω. "Ένα άγόρι ως δέκα έφτά χρονών, έμορφο, γυμνοπόδαρο στεκόταν πίσω από το τοιχάκι με τὰ χέρια στις τσέπες και κύταζε πότε κατά τη θάλασσα, πότε κατά το κορίτσι. Στάθηκα στο ψηλό το περιγιάλι και κύταξα πέρα τη θάλασσα και το

που προχωρεί κίτρινος και μισοπεθαμένος και το χέρι του σύνωμο τρέμει κ' ή φωνή του στην άρχή ξεψυχά, πνίγεται, βραχνοσκούζει «Κύριοι!» και νομίζεις κράζει: «Βοήθεια! Πνίγομαι!» Μά ύστερα, ποιός να το πιστευε, ή φωνή αυτή ή μαραζάρικη άντρεϊεύεται, άνατριανίζει, ύψώνεται κι άναροεί σαν μπύσμα γάργαρο νερό και ποταμός πια φουσκωμένος, που γκρεμοσάκισε τους φράχτες, παίρνει φόρα και κατακυλά σά χαλίγια τὰ γλωσσολογικά συστήματα και τὰ χοντοκομένα φανερότατα παινιάδια και τις κούφρες άλαφρόπετρες του αερόμαυλου πατριωτισμού: «Μκραθωνομάχοι, Σαλαμινομάχοι, έκλεχτή φυλή, Περικλής, Πατρίς, Μητρίς». Βεγγαλικά. Και χύνονται όλοι να τότε συγχαρούνε: «Ώρατος λόγος! Μπαρό!» Στο τέλος προπάντων: «Σέ συχαίρω, φίλε μου!»

Κρεμούνε έπειτα το βαρύ στεφάνι στο λαιμό του Κοραή με τρόπο που να φαίνονται οι κορδέλες με τὰ χρυσά γράμματα και φεύγουνε τρεχαπατάμενοι για το καφενείο πάλι, να τελειώσουν την παρτίδα το πόκερ που είχαν άρχίσει και που το έπεισόδιο αυτό τους είχαν άναγκάσει ν' αφήσουνε στη μέση. Μιά στιγμή οι φωνές κ' οι έπιπολαιότητες κ' οι φανερότες των ανθρώπων ταραζάνε τη σεμνή σοβα-

νησί, και κάτω μου το έμορφο το ακρογιάλι, κύταξα και το κορίτσι το ξυπόλυτο που έμπαινε στη θάλασσα ως τὰ γόνατα, ξεβγαζε τὰ χαλιά και έβγαине πάλι, και έσταζαν νερά στού μαύρου της φορέματος την άκρη, και τὰ πόδια της ήτανε βρεγμένα. Το άγόρι σιγά, άμα με είδε πως παρατηρούσα, τράβηξε ήσυχα λιγάκι πέρα πέρα στις βάρκες τις ψαράδικες τις άνασυρμένες στην άμμουδιά. Το κορίτσι τέλειωσε τη δουλειά: κάθησε στο τοιχάκι και πήρε από χάμω τις μαύρες κάλτσες της για να τις φορέσει έδωσε το ένα πόδι της έπάνω στο άλλο σηκώνοντας και το φουστάνι της έτσι που τὰ γυμνά ποδάρια της φαίνονταν ως άψηλά, και κάθε τόσο σήκωνε το κεφάλι της κατά μένα για να δει αν τη βλέπω. Η θάλασσα έλαμπε με όλα τὰ λούσα της στον ήλιο τον πρωινό. Και σηκώθηκε δρθια το κορίτσι και αφού φόρεσε τὰ παπούτσια της, μάζεψε από καταγής το μεσοφόρι της, το πέρασε από πάνω από το φουστάνι της, και έλυσε το φουστάνι και πέρασε από μέσα το μεσοφόρι και ξανάδεσε από πάνω το φουστάνι, και με κύταζε πάντα. "Επειτα διόρθωσε τὰ μαλλιά της με άνασηκωμένα χέρια. Το μπουστο της τον άφησε μισό ξεκουμπωτο μπροστά. Σιγά σιγά, με τὰ χέρια στις τσέπες, σαν άδιάφορο, έρχόταν πίσω το άγόρι, το καύμένο το άγόρι, το μόλις έφηβο που ήταν άρρωστο από τους πρώτους πόθους του για κορμί γυναίκας. Το κορίτσι άμα το είδε το φώναξε να έρθει να πάρει τὰ πράματα μ' ένα άμαξάκι που ήταν εκεί δά πέρα. Και φόρεσε την ποδιά της και πάλι διόρθωσε λιγάκι τὰ μαλλιά της, και περπάτησε λίγο στο τοιχάκι έπάνω για να την ιδώ, και ύστερα σιγά σιγά ανέβαινε τον άνηφορο κατά μένα. Το άγόρι τράβηξε προς το άμαξάκι, μά αντί να βάλει τὰ χαλιά πλάγιασε μέσα αυτός με τὰ πόδια του έξω, άκουμπισμένα στον άμμο. Μας κύταζε και είχε κάποιαν άόριστη κακοδιαθεσία από πόθους έρωτικούς και από ζήλεια φαρμακωμένη. Το κορίτσι έλοένα άνεβαίνοντας με κύταζε μένα που στεκόμουν άσάλευτος στο άψηλό. Η θάλασσα έλαμπε στον ήλιο τον πρωινό. Ένωσθε το κορίτσι πως είχε δυό άντρες δικούς της, έτσι-μους. "Όμως έμένα δέ μ' έμελε παρά για το άγόρι που ήταν άρρωστημένο από άόριστους πόθους. Και ή θάλασσα ή ήδονική γελούνε σαν άδιάφορη, ενώ δεν ήταν άδιάφορη, παρά σπινούλιζε ειρωνικά σατανικούς πόθους.

"Επειτα μέσα της, κολύμπησα ως μακριά ίσια

ροσύνη και την άκλήτη βαθύτητα των πραγμάτων. Ήρθανε. Με άτότομες δογκηχώτικες χερνομίες και με ξελαρυγγίσματα θεατρικά, ύβρισανε και βεβηλώσανε τη σιωπή και τη γαλήνη και την άγια λημονιά. Κ' έπειτα φύγανε. Κι άφήκανε πάλι όλομόναχο τον Κοραή πνιγμένο μέσα στους χαρτινούς μενεξέδες. Με τὰ πολλά βάσανα κατόρθωνε να βγάλει το κεφάλι του απόξω και να ιδεί την έρημιά τριγύρω του και το ξερό δέντρο που εκεί μπροστά του στραβοτεντώνει τὰ κλαδιά του, σά χέρια σακατεμένου ζητιάνου και πίσω και πέρα και πνντου, χορταριασμένες πλάκες, και παράπονα νεκρών που ξεχαστήκανε και σταυρούς με σθεμένα καντήλια και με φωτογραφίες ξεθωριασμένες από τους ήλιους κι από τις βροχές.

Μένει όλομόναχος πάλι ο Κοραής, άπογοητευμένος κι άπελπισμένος και περιμένει πάλι, του χρόνου ίσως έρθουνε άλλοι νέοι πιο σοβαροί και πιο λιγόλογοι, που να σταθάνε γύρω του, σά γύρω στον πατέρα τους, και να του ξεμυτιτρευτούνε, στοχαστικά κ' άπόκοτα τὰ ιδανικά της φυλής που άνάφτουνε πίσω από το μέτωπό τους και μέσα στις άπαλάμες των χειρών τους, τη θανάσιμη λαχτάρα για τὰ μεγάλα τὰ έργα. Ίσως σκύψουνε του χρό-

